

sygn. akt I C 2341/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

4 lutego 2022 roku

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie w I Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy Mateusz Janicki

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 4 lutego 2022 roku w W.

sprawy z powództwa (...) **Spółki Akcyjnej z siedzibą w B.**

przeciwko **R. S.**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 2 006,09 zł (dwa tysiące sześć złotych dziewięć groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie:
 - a. od 850,93 zł (osiemset pięćdziesięciu złotych dziewięćdziesięciu trzech groszy) od 5 września 2021 roku do dnia zapłaty;
 - b. od 1 155,16 zł (tysiąc sto pięćdziesięciu pięciu złotych szesnastu groszy) od 6 grudnia 2021 roku do dnia zapłaty;
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 390,16 zł (trzysta dziewięćdziesiąt złotych szesnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

I. Stanowiska stron

(...) S.A. z siedzibą w B. wniosła o zasądzenie od R. S. 25 186,35 zł z maksymalnymi odsetkami za opóźnienie od 5 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. Wskazała, że dochodzi niespłaconych rat pożyczki wraz z odsetkami, co zostało zabezpieczone wystawionym przez pozwanego wekslem gwarancyjnym (pозew k. 2).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Zarzucił wypełnienie weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym, a także podniósł zarzut abuzywności postanowień umownych dotyczących opłat i prowizji (sprzeciw k. 26).

II. Ustalenia faktyczne

Powódka jest przedsiębiorcą udzielającym pożyczek konsumentom (okoliczność powszechnie znana).

24 września 2019 r. powódka zawarła z pozwanym umowę pożyczki gotówkowej. Całkowita kwota pożyczki (kwota rzeczywiście wypłacona pozwanemu) wyniosła 25 000 zł. Ustalono, że pożyczka zostanie spłacona w 24 równych miesięcznych ratach, począwszy od 4 listopada 2019 r. Ustalono następujące koszty pożyczki: oprocentowanie 9,89% w skali roku, opłata przygotowawcza 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne 19 421 zł i wynagrodzenie za (...) 1 700 zł. Tym samym całkowity koszt pożyczki 25 000 zł na 24 miesiące określono w wysokości 26 192 zł, a wysokość miesięcznej raty na kwotę 2 133 zł. Zastrzeżono odsetki za opóźnienie w wysokości maksymalnych odsetek za opóźnienie. Zastrzeżono na rzecz powódki uprawnienie do wypowiedzenia umowy za 30-dniowym okresem wypowiedzenia w razie opóźnienia

w płatności kwoty równej jednej racie przekraczającego 30 dni, pod warunkiem uprzedniego wezwania pozwanego do zapłaty zaległości w terminie 7 dni (umowa pożyczki wraz z harmonogramem spłat k. 45-49).

Na zabezpieczenie spłaty pożyczki pozwany wystawił weksel in blanco. Zgodnie z zawartym między stronami porozumieniem powódka miała prawo wypełnić ten weksel na sumę aktualnego zadłużenia w przypadku opóźnienia w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekraczającego 30 dni, po uprzednim wezwaniu pozwanego do zapłaty w terminie 7 dni (deklaracja wekslowa k. 4).

Pozwany do 6 października 2020 r. dokonał spłat w łącznej kwocie 21 178 zł (wydruk z systemu powódki k. 39). Tego dnia powódka wystosowała wezwanie pozwanego do zapłaty 4 145 zł w terminie 7 dni. Wskazała, że tyle wynoszą 2 zaległe raty pożyczki. Wezwanie zostało pozwanemu doręczone 13 października 2020 r. (wezwanie k. 51, potwierdzenie doręczenia k. 52).

5 listopada 2020 r. powódka sporządziła pismo z wypowiedzeniem umowy za 30-dniowym okresem wypowiedzenia i wypełniła weksel na 29 386,35 zł, wzywając do natychmiastowej spłaty tej kwoty. Pismo zostało pozwanemu doręczone 10 listopada 2020 r. (wypowiedzenie k. 53, potwierdzenie doręczenia k. 54).

6 listopada 2020 r. i 27 listopada 2020 r. pozwany dwóch kolejnych spłat po 2 100 zł każda, tym samym od początku trwania umowy spłacił łącznie 25 378 zł (bezsporne, nadto wydruk z systemu powódki k. 39).

III. Ocena dowodów

Zgromadzone dokumenty nie budziły wątpliwości sądu, ponadto nie były przez strony kwestionowane. Sąd nie dopuszczał biegłego na okoliczność wyliczenia należnego powódce roszczenia z uwagi na art. 5057 § 1 k.p.c. Wyliczenie roszczenia nie jest skomplikowane, wymaga wyłącznie podstawowych umiejętności posługiwania się arkuszem kalkulacyjnym oraz kalkulatorami kredytowymi. Powoływanie biegłego na okoliczność wyliczenia zadłużenia jedynie wygenerowałoby zbędne koszty postępowania, niewspółmierne do wartości jego przedmiotu, oraz spowodowało przewlekłość.

IV. Ocena prawna

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie. O ile roszczenie wekslowe było niezasadne, bowiem weksel został wypełniony niezgodnie z zawartym porozumieniem, o tyle częściowo zasadna była alternatywna podstawa powództwa oparta na stosunku podstawowym.

Jak bowiem powszechnie się przyjmuje, powód ma prawo oprzeć powództwo równocześnie na stosunku wekslowym i na stosunku podstawowym, i wówczas sąd zobligowany jest ocenić obie podstawy (zob. w tym zakresie rozważania prawne zawarte w uzasadnieniach uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66, OSNC 1968, z. 5, poz. 79 oraz uchwały połączonych izb Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNC 1973, z. 5, poz. 72). Tak też było w niniejszej sprawie, gdzie powód już w pozwie wyraźnie powołał się na stosunek podstawowy celem uzasadnienia dochodzonego żądania, wskazując, że „na dochodzoną pozewem kwotę składa się suma pozostałych do zapłaty rat pożyczki”.

O częściowym oddaleniu powództwa zdecydował obowiązek badania zawartej z konsumentem umowy pod kątem abuzywności jej postanowień (art. 3851 § 1 k.c.).

a) abuzywność postanowień umowy

Sąd za abuzywne uznał postanowienia umowy pożyczki dotyczące wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłaty za (...). W ten sposób sąd wpisał się w ugruntowane stanowisko sądów w stosunku do stosowanych przez powodową spółkę warunków umownych.

Podstawą prawną oceny ww. postanowień umownych jest art. 3851 § 1 k.c. W świetle tego przepisu nie wiąże konsumenta postanowienia, na które nie miał on rzeczywistego wpływu, a które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie ulega wątpliwości, że pozwany był konsumentem jak również i to, że nie miał rzeczywistego wpływu na ukształtowanie ww. postanowień jako pochodzących ze wzorca umowy, stosowanego przez powódkę na szeroką skalę (zob. art. 3851 § 3 k.c., ewentualną okoliczność przeciwną musiałaby zgodnie z art. 3851 § 4 k.c. wykazać powódka).

Podnoszone przez powódkę twierdzenia, jakoby (...) stanowił spełnienie życzenia pozwanego, są gołosłowne i zupełnie niewiarygodne, w świetle znanej sądowi z urzędu praktyki powódki, która w ten sposób prowadzi działalność, że zaciągający u niej pożyczki konsumenci każdorazowo „wybierają” wersję z (...), czego nie zmienia fakt dysponowania przez powódkę odmienną wersją wzorca, chociażby nawet potencjalnie wykazała zawarcie z wykorzystaniem takiego odmiennego wzorca kilkunastu umów z innymi konsumentami. Niezależnie jednak od tego, sam (niewykazany) fakt możliwości wyboru wersji z albo bez (...) nie skutkuje wyłączeniem postanowienia o (...) spod badania abuzywności. Chociażby bowiem (...) był dobrowolną opcją, nie stanowiłby on postanowienia określającego świadczenie główne, tym samym sposób ukształtowania takiej „opcji” podlegałby badaniu w świetle poszanowania przez powódkę interesów konsumentów.

Nie można również wynagrodzenia prowizyjnego uznać za główne świadczenie, wyłączone spod badania pod kątem abuzywności. Rzecz ta stanowiła przedmiot gruntownej analizy dokonanej przez Sąd Najwyższy, uwzględniającej bogate orzecznictwo (...), a zwieńczonej uchwałą z 27 października 2021 r., III CZP 43/20. Wynika to z wzięcia pod uwagę modelu umowy o kredyt konsumencki ukształtowanej obowiązującą ustawą o kredycie konsumenckim i roli przyznanej w tej ustawie odsetkom oraz innym tzw. kosztom kredytu.

Uznać bowiem należy, że o ile odsetki stanowią typowe wynagrodzenie dla pożyczkodawcy za udostępnienie kapitału, o tyle wszelkie inne „pozaodsetkowe koszty” mają odmienną rolę. Nie jest ich celem umożliwienie zwiększenia przedsiębiorcy marżowości prowadzonego przedsięwzięciu, bowiem w takim wypadku cały sens obowiązujących w porządku prawnym odsetek maksymalnych byłby unicestwiony, skoro wystarczyłoby pełniące analogiczną funkcję jak odsetki (tj. zapewnienie zarobku pożyczkodawcy) świadczenie nazwać prowizją i określić nominalnie, bez odniesienia się do czasu. „P. koszty” mają na celu umożliwienie prowadzenia rentownej działalności przedsiębiorcom. Oczywiście jest bowiem – na co wskazuje powódka – że nie byłoby rentowne świadczenie usług tzw. pożyczek-chwilówek, gdyby świadczenie należne pożyczkodawcy (poza zwrotem kapitału) sprowadzało się do kilku złotych, które wynosiłyby odsetki maksymalne. Rację ma powódka, że takie kilka złotych nie zwróciłoby nawet kosztów sprawdzenia sytuacji finansowej pożyczkobiorcy, nie mówiąc już o prowizji agenta, kosztach pozyskania kapitału czy ryzyku niespłacenia pożyczki, które w przypadku powódki, która udziela pożyczek na ogół osobom bez zdolności kredytowej, jest bardzo wysokie, i musi być wliczone w koszty działalności pokrywane właśnie z prowizji od udzielanych pożyczek.

Nie można jednak przechodzić obojętnie wobec wyżej zarysowanej zasadniczej różnicy w charakterze odsetek i pozaodsetkowych kosztów. O ile bowiem odsetki stanowią typową „cenę” usługi powódki, którą może na wolnym rynku kształtować wedle swojego uznania (z zastrzeżeniem limitów z art. 359 k.c.), o tyle „pozaodsetkowe koszty” muszą odpowiadać rzeczywistej potrzebie zapewnienia rentowności działalności powódki i nie mogą być określone w stricte arbitralny sposób, bez żadnego uzasadnienia i powiązania z rzeczywistymi kosztami, które powódka ponosi. Tymczasem powódka kształtuje te „pozaodsetkowe koszty” bez powiązania z rzeczywistymi kosztami, dążąc najzwyczajniej do zmaksymalizowania rentowności działalności (zysku z zaangażowanego kapitału), skoro suma „pozaodsetkowych kosztów” w przypadku w istocie każdej zawieranej przez powódkę z konsumentami umowy, wynosi ok. 100% ustalonego przez ustawodawcę w art. 36a u.k.k. limitu (w przypadku pozwanego wyniosło 85%, bo tyle stanowi suma opłaty przygotowawczej, wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłaty za Twój Pakiet). Próby uzasadnienia zastosowanej wysokości „pozaodsetkowych kosztów” stanowią typowe próby uzasadnienia ich ex post, na potrzeby procesu sądowego, a nie rzetelne ich skalkulowanie na potrzeby skonstruowania uczciwych warunków umów oferowanych konsumentom. Świadczy o tym brak podawania konkretnych kwot, a jedynie ogólnych kategorii kosztów. Te ogólne kategorie kosztów nie budzą wątpliwości sądu, rzecz jednak w tym, że niepodanie

konkretnych kwot, które składają się na poszczególne kategorie, wraz z dowodami ich ponoszenia, uniemożliwia sądowi zweryfikowanie tych „kosztów”. Jednoznacznie wskazuje to na traktowanie przez powódkę „pozaodsetkowych kosztów” jako w istocie części własnego wynagrodzenia, z którego nie musi się rozliczać ani tłumaczyć, nawet w procesie sądowym zmierzającym do oceny uczciwości zastosowanych postanowień tych właśnie kosztów dotyczących.

Nie ulega dla sądu wątpliwości, że in concreto, w przypadku umowy zawartej przez pozwanego, zastrzeżenie łącznych kosztów na poziomie 26 192 zł przy pożyczce 25 000 zł na 24 miesiące, stanowi typowy przykład ukształtowania jego obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszający jego interesy. Prowadzi to bowiem do wciągania konsumentów, i tak niemających zdolności kredytowej (jest to bowiem w istocie jedyny powód korzystania z usług instytucji parabankowych) w spiralę coraz to większego zadłużenia, wyzyskując ich nieodpowiedzialność finansową, a wielokrotnie i brak świadomości konsekwencji podejmowanych działań. Celowe jest w tym miejscu wskazanie, że dopuszczalne przez system prawa maksymalne odsetki kapitałowe od udzielonej pozwanej pożyczki wynosiłyby zaledwie 5 537,48 zł tj. zaledwie ok. 20% całkowitego kosztu, który narzuciła pozwanemu powódka.

Mając na uwadze powyższe, sąd za abuzywne uznał zarówno postanowienie dot. „wynagrodzenia prowizyjnego” w wysokości 19 421 zł (blisko 80% wartości pożyczki) jak i opłatę za (...) w wysokości 1 700 zł, która to kwota jest rażąco niewspółmierna do korzyści, jakie potencjalnie (...) mógłby przynieść pozwanemu.

Natomiast opłata przygotowawcza w wysokości 129 zł nie narusza w rażący sposób interesów pozwanego, a tym bardziej nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami. Jest to typowa opłata wstępna, rekompensująca koszty, które w świetle podstawowej wiedzy ekonomicznej powódka zmuszona była ponieść w związku z zawarciem umowy z pozwanym. Nie jest przy tym konieczne wyliczenie się z tego typu opłaty „co do grosza”. Gdyby na potrzeby zawarcia każdej umowy taka drobna opłata musiała być odrębnie kalkulowana, byłoby to z niekorzyścią dla konsumentów, generowałyby to bowiem kolejne, zbędne koszty. Nie jest bowiem rażąco nieuczciwe (ani w ogóle nieuczciwe) stosowanie opłat zryczałtowanych, tylko wykorzystywanie instytucji opłat/prowizji do maksymalizacji własnego zysku w oderwaniu od rzeczywiście ponoszonych kosztów.

b) **niezasadno śc roszczenia wekslowego**

Ponieważ ww. postanowienia nie wiązały pozwanego, mając na uwadze charakter sankcji z art. 3851 § 2 k.c., która działa ex lege i ex tunc, należało przekalkulować harmonogram rat. Skoro bowiem pozostałe postanowienia umowy pozostają w mocy, to w szczególności w mocy pozostaje obowiązek spłaty pożyczki w 24 równych, miesięcznych ratach, jak również obowiązek zapłaty odsetek oraz opłaty przygotowawczej. Rzecz jednak dodatkowo w tym, że odsetki nie są należne od opłaty przygotowawczej, która stanowi kredytowany koszt kredytu (zob. art. 5 pkt 10 u.k.k. oraz ugruntowane orzecznictwo (...)).

Po przekalkulowaniu pozwany w rzeczywistości zobowiązany był do zapłaty comiesięcznie 1 157,73 zł, i to nie uwzględniając obniżenia maksymalnych odsetek w związku ze zmianami stopy referencyjnej NBP, począwszy od marca 2020 roku. Co za tym idzie, na 5 listopada 2020 r. pozwana zobowiązana była do spłaty kwoty 14 813,63 zł (gdyby nie obniżki stopy referencyjnej: 15 050,43 zł), podczas gdy spłacił 21 178 zł, co daje nadpłatę 6 364,37 zł. Z kolei na datę płatności weksła (4 grudnia 2020) nadpłata pozwanego wynosiła 10 564,37 zł.

Weksel, który był podstawą roszczenia wekslowego, stanowił wystawiony przez pozwanego weksel gwarancyjny in blanco. Weksel taki tworzy zobowiązanie wekslowe o tyle tylko, o ile zostanie przez jego posiadacza wypełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym. Porozumienie wekslowe uprawniało powódkę do wypełnienia weksła pod ściśle oznaczonymi warunkami, które musiały ziścić się kumulatywnie. Mianowicie, po pierwsze mogło to nastąpić w przypadku opóźnienia w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekraczającego 30 dni, a po drugie, wyłącznie na kwotę aktualnego (na dzień wypełnienia weksła) zadłużenia pozwanego.

Tymczasem, jak zostało wyżej wykazane, na dzień wypełnienia weksła pozwany nie miał (żadnej) zaległości w stosunku do powódki, nie ziściła się więc przesłanka wypełnienia w ogóle weksła gwarancyjnego. Wynika to z działania sankcji z art. 3851 § 1 k.c. ex lege (bez potrzeby podnoszenia przez konsumenta jakichkolwiek zarzutów) i ex tunc (od

momentu zawarcia umowy), co wynika z wiążącego orzecznictwa (...), którym każdy sąd krajowy, rozpatrujący sprawę z udziałem konsumentów, jest związany.

Mając na uwadze powyższe, weksel in blanco został wypełniony wbrew zobowiązaniu wekslowemu, tym samym nie tworzy po stronie pozwanego żadnego zobowiązania.

c) cz ęściowa zasadność roszczenia ze stosunku podstawowego

Jak wyżej wskazano, sąd zobligowany był ocenić roszczenie również na drugiej podstawie wskazanej w pozwie tj. na gruncie stosunku podstawowego (umowy pożyczki). Jej zawarcie nie było przedmiotem sporu.

Z tych samych względów, co wyżej wskazane, nie zaistniały przesłanki do wypowiedzenia pozwanemu umowy pożyczki (w dacie wypowiedzenia nie miał zaległości wobec powódki). Skoro tak, to roszczenie oparte na pożyczce zasadne było wyłącznie w zakresie należnych, w świetle harmonogramu spłat, rat pożyczki (po uwzględnieniu niezwiązania pozwanego postanowieniami abuzywnymi – co skutkuje zmniejszeniem kwoty tych rat względem harmonogramu załączonego do akt). Raty te były bowiem należne niezależnie od wypowiedzenia umowy pożyczki, wynikały bowiem z samej umowy a nie z wypowiedzenia.

Przekalkulowanie harmonogramu zgodnie z ww. założeniami (tj. wyeliminowanie wynagrodzenia prowizyjnego i opłaty za Twój pakiet oraz obliczenie odsetek wyłącznie od kapitału i w wysokości uwzględniającej zmiany stopy referencyjnej NBP) prowadzi do wniosku, że pozwany w rzeczywistości zobowiązany był do zapłaty (do dnia wyrokowania – art. 316 § 1 k.p.c.): 4 września 2021 r. – 850,93 zł, a 4 października 2021 r. – 1 155,16 zł.

Od kolejnego dnia po ww. terminach w związku z opóźnieniem pozwanego powódce należne były odsetki umowne za opóźnienie w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie. Jednakże alternatywna podstawa powództwa musi się mieścić w podstawie głównej, opartej na stosunku wekslowym, podczas gdy w wekslu nie zastrzeżono odsetek (k. 11). Prowadzi to do wniosku, że powódce na gruncie niniejszego procesu należne były wyłącznie odsetki z art. 48 pkt 2 pr. weksl. w zw. z art. 481 § 2 k.c. W innym wypadku roszczenie oparte na stosunku podstawowym mogłoby przekroczyć wysokość zobowiązania wekslowego, co prowadziłoby do jego zupełnego oderwania od procesu wekslowego, co byłoby niedopuszczalne, w szczególności z uwagi na art. 5053 § 1 k.p.c.

V. Koszty procesu

O kosztach procesu sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za jego wynik, koszty te stosunkowo rozdzielając (art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 100 k.p.c.). Powódka wygrała sprawę w 8%. Poniosła koszty w wysokości 4 877 zł, na co złożyła się opłata od pozwu (1 260 zł), wynagrodzenie radcy prawnego (3 600 zł zgodnie z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł). 8% z tych kosztów, które obowiązany jest zwrócić pozwany, wyniosło 390,16 zł, i taką kwotę sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki.

Z. ądzenia:

- odnotować uzasadnienie;

- odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powódki r. pr. S.-P. przez umieszczenie w portalu informacyjnym.

W., 10 marca 2022 roku asesor sądowy M. J.